

Élet és halál *zeru zeru*-ként

Albínó sorsok Kelet-Afrikában

Írta: Tarrósy István

A MÚLT év során a tanzániai Mwanza város és környéke drámai ügy miatt került a híradások középpontjába. Amellett, hogy Szukumaföld legnépesebb települése (tanzániai viszonylatban a második legnagyobb város több mint 400.000 lakossal), és a 2004-ben készült francia-belga-osztrák dokumentumfilm, a Darwin rémálma, jelentősen felkeltette a nemzetközi közösség érdeklődését a várossal és a Viktória-tó körüli emberi sorsokkal kapcsolatban, brutális, több esetben rituális gyilkosságok keltenek rémületet a kelet-afrikai albínó közösségekben.

Fehér bőrrel, még fehérebb hajjal és piros(as) szeműkkel az albínók eddig sem voltak kívánatos személyek Tanzániában. A helyiek démonoknak, a volt fehér gyarmatosítók szellemeinek tartják az albínókat és vadásszák őket, úgy, mint a vadállatokat a szavannákon. A főként kis településeken elterjedt babonák szerint, ha valaki albínó vért iszik, vagy egy albínó ember csontjából készít magának talizmánt, szinte egyik napról a másikra meggazdagodhat, de bizonytalán megtalálja szerencséjét. A „csodadoktorok fővárosaként” is elhíresült Mwanzában – ahol több mint 3000 regisztrált „boszorkánydoktor” tevékenykedik – azt tartják, hogy bizonyos betegségek gyógyításá-

Albínó rakodómunkás a zanzibári kikötőben
Fotó: Kalmár Lajos

hoz is szerencsés albínó testrészeket beszerezni. A hiedelem szerint, ha a tavon halászók albínó hajat fonnak hálójukba, nagy fogást remélhetnek...

2008 folyamán hivatalos források közel negyven gyilkosságot jelentettek, de a helybeliek szerint a szám meghaladta a hatvanat is. A brutális mészárosok senkit sem kíméltek: gyerekeket, idősebbeket egyaránt lemészároltak, megcsonkítottak – ráadásul általában a fekete bőrű családtagok szeme láttára. Az albínók amúgy sem élnek sokáig, csupán kettő százalékuk él negyven évnél tovább. Az esetek többségében ennek hátterében a bőrrák áll, amelynek kialakulása mindannyiukat hatványozottan veszélyezteti – a nap az egyik legnagyobb ellenségük. No, meg a „csodadoktoroknak” szállító gyilkos bandák.

A nemzetközi nyomásnak is engedve, Jakaya Kikwete elnök kormányzati lépések sorát tette meg az elmúlt hónapokban az albínó lakosság védelme érdekében. A rendőrség az ország minden szegletében összeírja az albínókat, hogy védelmükre tudjon kelni. Az albínó gyerekeket rendőrök kísérik iskolába, hogy útközben ne érhesse őket bántódás. Az elnök külön parlamenti vizsgálóbizottságot hozott létre és Al-Shaymaa Kwegyir képviselőasszonyt, a Bunge első albínó képviselőjét bízta meg annak vezetésével. A vizsgálat jelenlegi szakaszában Al-Shaymaa Kwegyir nem győzi

hangsúlyozni, hogy a meglévő hiedelmekkel kell szembe mennie a kormányzati politikának: el kell magyarázni az embereknek, hogy az albinók nem „szerencsések”, nem kivételesek, nem rendelkeznek varázserővel, földöntúli képességekkel – ugyanolyan emberek, mint a többségi fekete bőrű populáció, sőt, sokkal több veszélynek vannak kitéve azért, hogy pigmentek hiányában érzékenyebben reagálnak a természet erőinek kihívásaira.

A gyilkosságsorozatnak azonban egyelőre semmi szab határt, tanzániai „boszorkánydoktorok” nem egy ízben adnak el például albinóbórt Kongóban. 2008 májusában egy kenyai nőt mérszároltak le, szeméit, nyelvét kitepték, mellét levágták a testéről. 2009 elején hatékonyabb fellépést fogantatóított az ugandai rendőrség is, különleges egységet hozott létre a rituális gyilkosságok megfékezésére. Az akció indulása óta több „csodadoktor” tartóztattak le, sok fétistárgyat semmisítettek meg, rejtékhelyet fedtek fel. A híradások szerint az egyik fő gyanúsított részletesen beszámolt arról, hogy egy meggyilkolt ember tetemét maguk a „páciensek” hozták el neki, mégpedig a rituális áldozati szertartás fejében remélt munkahely érdekében.

A térség országainak hétköznapijait az extrém szegénység, az alacsony szintű és sokak számára nem könnyen elérhető oktatás, valamint a mindent átszövő korrupció abba az irányba hajtja, hogy az emberek – különösen az elzártabb, kis településeken – még erőteljesebben nyúljanak a babonákhoz, és kériék a „csodadoktorok gyógyítását”. Az afrikai kontinens egészére vetítve minden négyezredik ember albinó. Csak Tanzániában 170–300000 fő közé teszik a populáció nagyságát. A suahéli nyelven csúfolásra kitalált szóval, a *zeru zeru*-val (nagyjából annyit tesz: szellem) illetett albinókat tömörítő civil szervezet, az 1980-ban alakult Tanzanian Albino Society a felvilágosításban, az oktatásban látja a megoldás kulcsát. Magának a szónak a használatát egyébként, a BBC szerint, 2000-ben betiltották.

Részben az albinók egyenlő megítélésének hirdetéséért hozta létre a kanadai Peter Ash – maga is albinó – az Under the Same Sun (magyarul kb. Ugyanaz a Nap süt ránk) non-profit szervezetet. Együttműködésben az Action on Disability and Development (ADD) nevű brit jótékonyági szervezettel Ash több ezer támogató aláírást gyűjtött össze világszerte, és a tanzániai kormány tagjaival folytatott tárgyalásai során megelőzési céllal szerveződő felvilágosítási programok indítását kezdeményezte. Maga az elnök és miniszterelnöke, Mizengo Pinda a keményebb hatósági fellépéseket sürgette a gyilkosokkal szemben. Pinda, aki a kor-

Albinizmus

A Lapoda Multimédia Kislexikon (Buday József bejegyzése) szerint: (A latin albus „fehér” szóból) öröklött pigmenthiány, a színanyag képződésének veleszületett zavara, mely csökkent vagy hiányzó pigmentációban nyilvánul meg. Több formája ismert, bizonyos esetekben az írisz és az ideghártya pigmentációja hiányzik, más esetekben pigmenthiány (a melanin nevű festékanyag hiánya) lép fel a bőrben és a hajban is. Mindkét forma gyakran a látásélesség csökkenésével jár, ezért ezeknek a gyermekeknek az oktatása speciális módszereket igényel.

rupciógyanú miatt lemondott Edward Lowassát követte a kormányfői székben 2008 februárjában egyik, a gyilkosságoktól érintett régióban tett látogatása során erősen vitatott kijelentést tett: meg kell ölni azt, aki albinót gyilkol. Sokak szerint – e cikk szerzője is velük ért egyet – nem ez a megoldás: nagyobb figyelmet kell fordítani a lakosság képzésére, hagyományainak, hiedelmeinek megismerésére, megismertetésére, és általában az írástudók számának növelésére. Még több iskolára, még kiterjedtebb oktatási hálóra, felvilágosítási programokra van szükség. És ennek megvalósulása a helyi közösségek, a nemzeti kormányok és a nemzetközi közösség szereplői számára egyaránt közös érdek. A fejlődés enélkül nem képzelhető el.

Felhasznált irodalom

- Gettleman, Jeffrey (2008): Albinos in Tanzania face deadly threat. International Herald Tribune. 2008. június 8.
<http://www.iht.com/articles/2008/06/08/africa/tanzania.php>
- Delaney, Joan (2008): Albinos under siege in Tanzania. Witchcraft behind rash of killings. Epoch Times. 2008. december 3.
http://www.theepochtimes.com/n2/index2.php?option=com_content&task=view&cid=8069&pop=1&page=0

Internetes cikkek/hírek:

- Megcsónkítják és gyilkolják a tanzániai albinókat.
http://www.zarandok.hu/?m_id=45&cm_op=view&cid=3774&sessid=Rituális_gyilkosságok_ellen_küzdenek_Ugandában.
- <http://www.gondola.hu/hirek/91088>
- Persons with albinism in Tanzania face several major challenges.
<http://www.underthesamesun.com/home.php>
- Albinó-gyilkosságok Tanzániában.
<http://www.afrikatanulmanyok.hu/htmls/cikkek.html?articleID=634>